

Malabarisme literari

Text > ROSA FONT MASSOT

«Sense espai ni temps, quina família tenies? Et senties vulnerable com qui viu a la intempèrie», diu Toni Sala a *Una família*. I potser són la vulnerabilitat i el mateix desgast de la vida, els que transformen la memòria en literatura. Perquè *Una família* és un llibre de memòries en què la vulnerabilitat (i tot el camp semàntic que arrossega: solitud, fragilitat, incomunicació), emergeix del centre vital de tres persones: el pare, l'avi i la mare, a partir de les quals es van descabdellant els records de l'autor. I Sala, en un exercici de malabarisme literari, posa al descobert els llocs pels quals ell i la seva família han transitat, per fer aparèixer el no-lloc en el qual va viure. I ho fa, des de «l'emotivitat arraulida» d'uns éssers solitaris que no saben canalitzar l'afecte, per donar-los veu, per poder-los entendre i per poder-s'hi comunicar.

Una família arranca amb un record d'infantesa de l'autor, encara un nen d'onze o dotze anys, que juga a la platja de Sant Feliu de Guíxols i que travessa el túnel fosc de la bocana de la riera fins que surt a la llum. El trajecte que fa per sota de la ciutat és una metàfora de l'objectiu de fer visibles escenes de la vida familiar que havien quedat enterrades en la foscor, i retornar-les a la llum de la literatura. I han hagut de passar anys perquè l'autor

pogués aguantar el pes del passat i de les vides dels morts que no són morts, sinó que «es queden a dintre, s'emmirallen i es revisen».

Sala obre una finestra als canvis socials i econòmics que es van produir a Sant Feliu i a Platja d'Aro durant els primers anys del turisme, a la història d'alguns dels seus avantpassats, a la interioritat d'uns éssers que arrosseguen misteris i frustracions, i al teixit de relacions insondables que es creen entre ells. Amb la visió d'un entomòleg, els observa i els analitza amb precisió i, a voltes, sense pietat. I al mateix temps que els observa, els invoca i els fa presents a través del silenci, d'un somriure còmplice o d'un gest recordat amb persistència i tendresa, com el que fa la seva mare esparpillant-li els cabells amb els dits: «[...] i encara em sembla que els sento, fèrtils com una arada».

A cada pàgina hi trobem pensaments que ens fan reflexionar sobre les ferides de la vida, el dolor i la mort, la tristesa i els desenganys, l'ambició pels diners, però també sobre la satisfacció de la feina i la felicitat d'un noi jove que viu els primers flirtejors amb les turistes que estiuejaven a Platja d'Aro.

La llengua és esplèndida. Com si fos una divisa, Sala afirma que intenta «combinar paraules i mirar d'afinar-les [...], materialitzar l'esperit en un cos, retallar les paraules com un

SALA, Toni. *Una família*.
Barcelona: L'Altra Editorial,
2021. 240 p.

sastre que vesteix fantasmes». I aquesta declaració és, de fet, la columna que aguanta la literatura, la bona literatura. Tant la imatgeria (els fems dels cavalls tenen «el blau cobalt d'una verge del Renaixement») com les descripcions (la fusió entre els suros i les pedres dels boscos de Romanyà, i la visió del món dels cavalls) fan que algunes pàgines d'aquest llibre siguin memorables.

Sorra, aigua i roses a la panxa de l'Àfrica

Text > LAURA REIXACH

«La cabina dels germans Marx, comparada amb el nostre cotxe, era una suite nupcial», aquesta sentència, vívida i explícita, és un tastet engrescador del que trobarem a la trepidant *Operació Shangó. La travessa del Sàhara*, de Jaume Torrent, una reeixida novel·la de carretera que, amb la seva prosa fluida i sense enfarfec, es deixa llegir gairebé d'una tirada.

Estructurada en capítols no gaire extensos que, a manera de càpsules,

embolcallen i desenvolupen les diferents peripècies que succeeixen als tres protagonistes d'aquest viatge iniciàtic, el lector, atrapat pel tràfec d'incidents, quasi pot sentir com la pols del desert li omple els narius i se li escola per sota la roba, o com l'eixorda la cridòria d'un centenar de micos al mig de la selva.

És notable la capacitat descriptiva i memorística de l'autor, que, amb humor, franquesa i a voltes una punta d'ironia, reviu damunt el paper aquest viatge de l'estiu de 1970, ara ja llunyà,

en què ell mateix i dos amics més s'embrancharen a travessar la panxa de l'Àfrica en un Land Rover, ferm i fiable, amb l'excusa d'anar a comprar roses del desert.

A banda d'acció, a *Operació Shangó* també hi trobem una corrua de personatges secundaris magnífica, d'entre els quals no puc deixar d'esmentar en Patrick, l'autoestopista, erudit i gentil, que viatja per cercar informació sobre les caravanes mil·lenàries i les rutes esclavistes, o en Banyougou, el gen-

L'enyor i l'amistat

Text > JORDI DAUSÀ

Per escriure bé, primer cal aprendre a llegir. Aquesta màxima, que de tan òbvia sembla absurda, moltes vegades no s'aplica a la literatura catalana actual: hi ha massa llibres escrits per gent que n'ha llegit massa pocs. Per sort, aquest no és el cas de l'obra que ens ocupa, *Blau*, la primera novel·la d'Assum Guardiola (Porqueres, 1973), que ja s'havia donat a conèixer amb *Catalunya efímera*, d'Edicions Sidillà. L'autora ha viscut una vida entre llibres (ha sigut llibretera i dinamitzadora de clubs de lectura) que ha cristal·litzat d'una manera molt eficaç en aquest relat que té com a nucli l'enyor i l'amistat. També és un llibre sobre poesia: d'una banda, hi tenen pes els poemes d'un dels personatges, i, de l'altra, una aroma lírica elegantíssima impregna tota la novel·la, des del títol i la coberta fins al darrer mot. I, com a colofó, té un toc metaliterari, que no aclarirem per no fer-ne un d'aquells espòilers tan temibles.

Que ningú es deixi enganyar per la llargada que té (va ser finalista del Premi Casero de novel·la curta), perquè amb poques pàgines l'autora sap recrear un món que només ens deixa veure de manera superficial, però que s'intueix profund i complex. *Blau* és una novel·la intimista, amb un llenguatge primmirat, en la qual la trama perd pes a favor del desenvolupament d'uns personatges rics i sòlids, i del

gran encert de l'obra: la construcció de les relacions entre ells (de fet, elles, ja que és una novel·la femenina, en essència). La història transcorre per indrets gironins, cosa que la fa propera i visual. Guardiola ens parla del pas del temps i dels retrobaments, un tema força explotat en la literatura, precisament per la gran versatilitat, però amb un no-sé-què que la fa brillar i que intueixo que es convertirà en la marca de la casa. S'hi formulen les grans preguntes de la mitjana edat: m'he convertit en la persona que somiava ser o, en canvi, si el meu jo del passat em veïés, el decebria? Seguint aquest mateix fil, l'autora es pregunta si la gent canvia amb els anys, o bé si la coneixença que teníem d'una persona només era superficial, i en el fons sempre ens hem aferrat a la idea que ens n'havíem format, més que no pas al seu jo veritable.

Estem parlant d'una primera obra que diu molt a favor de l'autora, que possiblement ha trobat la seva veu narrativa a la primera temptativa, un fet ben notable en un món ple de provatures i llibres a mig embastar. Es tracta, en definitiva, de la incorporació al panorama literari català d'una veu especialment dotada per a la psicologia dels personatges, capaç de traçar una història subtil, teixida a força de matisos, sense estridències i amb una discreció elegant, com ja suggereix l'acu-

darne malia que, per l'etern somriure i la planta imponent, és la viva imatge de l'Omar Sy, l'entranyable cuidador senegalès d'*Intocable*, un film francès d'èxit d'ara fa una dècada. Perquè, sens dubte, aquesta novel·la de camins, com l'anomena Torrent, seria una *road-movie* esplèndida i aquest actor la brodaria. A més, la banda sonora ja ens la proporciona l'autor, que, amb la seva meticulosa atenció pel detall, esquitxa tota la narració d'evocadores referències musicals: Serrat i Peret, o algunes

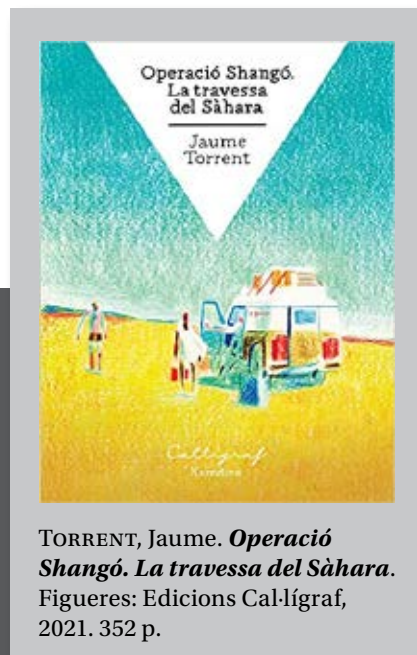
altres de més internacionals, com els Beatles, Birkin i Moustaki, per exemple.

Més difícil seria encabir en aquesta possible adaptació fílmica les pinzellades del rerefons polític de l'època, com el Maig del 68, la revolució algeriana o la lluita contra la dictadura franquista, que Torrent, amb encert i mesura, incorpora entremig de la narració d'aventures i anècdotes, i confegeix així un llibre amb diversos nivells de lectura: lúdica i lleugera o profunda i plena de l'atmosfera en ebullició de l'inici dels setanta.

GUARDIOLA, Assum. *Blau*.
Barcelona: Comanegra, 2021.
184 p.

rada edició de Comanegra. Cal avisar: no es tracta d'una novel·la amb girs narratius inesperats, ni amb excessos lingüístics ni argumentals. *Blau* està construïda amb cura i deixada reposar amb calma. Parlem d'un bombó sofisticat, amb un farciment molt fi. Tasteu-lo i ja em direu el què.

TORRENT, Jaume. *Operació Shangó. La travessa del Sàhara*.
Figueres: Edicions Cal·lígraf,
2021. 352 p.

Mostra d'això últim és el poema sobre el valor de la negritud que cita en el llibre. Intens i revelador. No us el perdeu. Com la resta del llibre, paga la pena.